

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

15-річний ювілей незалежності, який Україна відзначала 2006 року, спонукав підвести певні підсумки й книговидавничу галузь країни. Приємно відзначити, що видавництво «Наукова думка» НАН України за результатами Всеукраїнського читацько-експертного опитування «Книжки незалежного 15-річчя, які вплинули на український світ», оголошеними на XIII Всеукраїнському Форумі видавців у Львові, визнано одним з десяти найпопулярніших у країні.

НАН України у звітному році приділяла постійну увагу удосконаленню організації власної видавничої та книгорозповсюджувальної діяльності. Значні зусилля були направлені на розбудову Видавничого дому «Академперіодика» НАН України та створення в його складі сучасної поліграфічної бази для організації в межах Академії повного видавничого циклу для журнальної і книжкової продукції. З метою удосконалення засобів донесення наукової книги до широкого читацького загалу створено державне господарське книготоргівельне об'єднання «Корпорація "Академкнига" Національної академії наук України», до складу якого входять три книгарні.

Науково-видавничою радою НАН України розроблено низку нормативних документів, що регламентують певні аспекти видавничої діяльності НАН України. «Положення про випуск Національною академією наук України друкованої продукції за державним замовленням» врегульовує взаємовідносини Академії як державного замовника з її установами – виконавцями державного замовлення на випуск друкованої продукції. «Положенням про книжкову серію Національної академії наук України» упорядковано випуск Національною академією наук України книжкових серій та розпочато їх реєстрацію.

Протягом 2006 року установами НАН України видано понад 800 наукових книг, з них більш ніж 500 монографій та близько 300 збірників наукових праць.

Звітнього року видавництво «Наукова думка» НАН України випустило у світ 81 назву книг загальним обсягом 2149,6 обл.-вид. арк. і накладом 221,2 тис. примірників.

Видавництво досягло помітних успіхів у найпріоритетнішому напрямі своєї діяльності – реалізації проекту «Наукова книга». Удосконалення форм роботи дозволило видавництву видати перехідні праці з плану 2005 року та майже всі праці (24 з 26) з плану 2006 року. Всього за проектом «Наукова книга» у 2006 році випущено у світ 41 монографію загальним обсягом 957,7 арк. та загальним накладом 15,7 тис. примірників.

Серед них ґрунтовне дослідження методів прогнозування ресурсу безпечної експлуатації зварних з'єднань і вузлів сучасних конструкцій – монографія акад. НАН України В.І. Махненка «Ресурс безопасной эксплуатации сварных соединений и узлов современных конструкций», дві монографії Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут», присвячені проблемам та перспективам розвитку атомної енергетики: “Эволюция структурно-фазового состояния и радиационная стойкость конструкционных материалов” (В.М. Воеводін, акад. НАН України І.М. Неклюдов), “Ядерная энергетика: обращение с отработанным ядерным топливом и радиоактивными отходами” (за редакцією акад. НАН України І.М. Неклюдова).

У книзі “Багатоспектральні методи дистанційного зондування Землі в задачах природокористування” (за редакцією чл.-к. НАН України В.І. Лялька і М.О. Попова) викладено результати досліджень Землі, спрямованих на розроблення нових методів вирішення природоресурсних задач за допомогою багатоспектральної космічної інформації.

Методологічні проблеми теорії ментальності, а також аспекти історії й теорії української ментальності розглядаються у монографії «Проблеми теорії ментальності» (за редакцією акад. НАН України М.В. Поповича). Фундаментальна монографія «Цивилизационная структура современного мира. В 3-х томах. Том 1. Глобальные трансформации современности» (за редакцією акад. НАН України Ю.М. Пахомова) є результатом комплексного

осмислення цивілізаційної структури світу в площинах світ-системного та регіонально-цивілізаційного аналізу. Широкого визнання серед науковців, викладачів, студентів набула книга Елеонори Соловей «Невпізнаний гість: доля і спадщина Володимира Свідзінського» – перша монографія про унікального поета-нонконформіста, про осмислення ролі й місця В. Свідзінського в українській літературі.

Плідно працювало видавництво за новим академічним проектом “Наукові переклади”. Звітнього року побачила світ перша книга з цього проекту – переклад з польської мови монографії «Загальна паразитологія» (за редакцією чл.-к. НАН України І.А. Акімова).

У видавництві «Наукова думка» продовжувалось видання «Повного зібрання творів Тараса Шевченка» у дванадцяти томах, зокрема, був видрукуваний 7-й том – «Мистецька спадщина. Живопис. Графіка. 1830-1843». Побачив світ 3-й том «Енциклопедії історії України». Результати дослідницької роботи в галузі історії українського селянства, що здійснювалася в останні півтора десятиріччя, узагальнено в епохальній двотомній монографії “Історія українського селянства” (за редакцією акад. НАН України В.М. Литвина).

Розпочато нову серію – “Президенти Академії наук України”. Побачила світ перша книга з цієї серії: “Володимир Вернадський і Академія” (акад. НАН України К.М. Ситник, В.В. Шмиговська).

У 2006 році видавництво видрукувало кілька підручників для вузів, затверджених МОН України: “Історія України” (акад. НАН України В.М. Литвин), “Конституційне право України” (чл.-к. НАН України В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко), “Історія архітектури Стародавнього Світу” (В.І. Тимофієнко), “Нафтогазопромислова геологія” (О.О. Орлов, М.І. Євдощук).

Продовжувався випуск унікального видання “Етимологічний словник української мови”, зокрема, побачив світ п’ятий том. У рамках проекту “Словники України” видано “Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки і радіофізики” (М.Т. Черпак, В.С. Калашник). Він охоплює

вживані в сучасних російській та українській мовах терміни із відповідних галузей наук.

У серії “Бібліотека школяра” видруковано видання: “Українські поети ХХ століття: Павло Тичина, Максим Рильський, Володимир Сосюра” та “Українська драматургія ХІХ—ХХ століть: Михайло Старицький, Іван Карпенко-Карий, Іван Кочерга”.

Кількісні показники видавництва "Наукова думка" за останні 5 років наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Роки	Назв книг	Обсяг (обл.-вид. арк)	Тираж (тис. прим.)	Назв монографій
2002	66	1476,8	128,4	30
2003	67	1808,5	127,75	42
2004	78	2120,9	343,3	47
2005	68	1603,4	136,9	42
2006	81	2149,6	221,2	54

Головна сфера діяльності Видавничого дому «Академперіодика» НАН України – випуск періодичних видань НАН України. Протягом 2006 року разом з науковими установами НАН України було видано 200 номерів журналів та міжвідомчих збірників. В тому числі – два перших числа нового науково-популярного періодичного видання «Світогляд».

Окрім журналів у Видавничому домі вийшло 30 книжкових видань (в тому числі 14 монографій, 7 збірників наукових праць) обсягом близько 800 обліково-видавничих аркушів і тиражем 11,5 тисяч примірників. Розпочатий у 2005 році випуск науково-популярних видань поповнився у звітному році книгами Ю.М. Пархоменко та чл.-к. НАН України Г.В. Донченка “Вітаміни в здоров’ї людини”, чл.-к. НАН України Г.О. Ковтуна “Про хіміків”, І.К. Латиша “Від Уралу до Карпат”.

Значний внесок у видання наукової літератури учених НАН України зробили також інші видавництва. Протягом року науковцями НАН України в цих видавництвах видано 351 книгу загальним обсягом більше 7000 обл.-

вид. арк. У харківському видавництві «Константа» вийшла монографія академіків НАН України В.М. Гейця та В.П. Семиноженка «Інноваційні перспективи України», в якій автори пропонують власне бачення щодо стратегічних завдань побудови інноваційної економіки в Україні та роблять висновок про необхідність негайної розробки українського модернізованого проекту і доктрини економіки знань в Україні. У фундаментальній праці акад. НАН України Б.С. Стогнія із співавторами «Енергетична безпека України. Світові та національні виклики.», що побачила світ у видавництві «Українські енциклопедичні знання», проаналізовано вплив глобалізаційного процесу на формування парадигми політичного та економічного розвитку України на початку ХХІ ст., а також вплив світової та національної політики та економічних викликів на забезпечення надійного та ефективного функціонування і всебічного розвитку української енергетики. У Видавничому домі «Слово» за редакцією керівника Центру інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України Ю.М. Капіци опубліковано надзвичайно важливу для формування сучасних правових норм монографію «Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України».

Крім суто наукових монографій науковці НАН України щороку публікують значну кількість навчальної, довідкової та науково-популярної літератури, що у звітному році склало майже 400 книг. В їх числі підручник «Фізична географія України» акад. НАН України О.М. Маринича та П.Г. Шищенка, що у 2006 році як найкращий був відзначений Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка дипломом і премією Т. Шевченка; підручник «Структурний аналіз металів. Металографія. Фрактографія», підготовлений у співавторстві співробітниками Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України та Національного технічного університету України «КПІ» (видавництво «Політехніка»); навчальний посібник акад. НАН України С.А. Андронаті «Структура, свойства, молекулярный механизм действия биологически активных веществ», виданий в Одесі («Астропринт») та ін.

Окремої уваги заслуговують праці українських науковців, надруковані провідними зарубіжними видавництвами. У видавництві "Birkhauser" (США, Бостон) надруковано монографію академіків НАН України В.О. Марченка, Є.Я. Хруслова «Homogenization of partial differential equations». За участі акад. НАН України Б.В. Гриньова у видавництві «Springer» побачила світ книга «Radiation detectors for medical applications». Чл.-к. НАН України А.А. Мартинюк опублікував свою працю «Stability of Motion: The Role of Multicomponent Liapunov's Function» у Лондоні («Cambridge Scientific Publishers»). В цілому в 2006 році зарубіжними видавництвами опубліковано 27 монографій українських учених обсягом більше 400 обл.-вид. арк.

Значну кількість наукової літератури установи НАН України друкують поза видавництвами, тобто на дільницях оперативного друку. Протягом 2006 року таким чином побачили світ 115 монографій обсягом більше 2000 обл.-вид. арк. Прикладом таких видань є колективна науково-аналітична монографія за редакцією чл.-к. НАН України Е.М. Лібанової «Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій», у якій проаналізовано рейтинг України за світовою шкалою людського розвитку, викладено методичні засади вимірювання людського розвитку в країнах з перехідною економікою, висвітлено концепцію людського капіталу, її роль в реалізації ідей людського розвитку. Для фахівців, що займаються проблемами перетворення об'єкта «Укриття», поводження з радіоактивними відходами, а також ядерної і радіаційної безпеки, призначена колективна праця співробітників Інституту проблем безпеки АЕС НАН України «Объект "Укрытие": 1986 – 2006».

Поточні праці науковців публікувалися в 81 науковому журналі НАН України та майже 50 серійних виданнях НАН України. 26 журналів НАН України перекладалися англійською мовою, серед яких 17 перевидаються за кордоном, редакції 9 журналів власними силами перекладають та видають англійською мовою всі свої номери.

За Програмою підтримки наукових журналів НАН України, започаткованої Науково-видавничою радою НАН України у 2004 році, Видавничим домом „Академперіодика” НАН України звітного року здійснено тиражування 102 номерів 17 журналів НАН України.

На сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського створено Загальноакадемічний портал наукової періодики, розвиток і супроводження якого здійснює Центр комп'ютерних технологій Бібліотеки. Портал має три інформаційні складові. Перша з них надає загальні відомості про наукову періодику. Друга – розкриває зміст журналів. Третя складова спрямована на одержання повних текстів статей з дотриманням визначених редакціями журналів правил. Сьогодні доступ до них забезпечується лише гіпертекстовими посиланнями на наявні в Інтернеті електронні версії журналів, що знаходяться на сайтах академічних установ. Передбачається поступове перенесення електронних версій журналів на Портал, де вони будуть представлені на єдиній платформі з інтегрованою пошуковою системою.

Узагальнені показники наукового книговидання протягом 2002-2006 років представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Роки	Книги		З них монографій		Статей	
	Назв	Обсяг (обл.-вид. арк)	Назв	В тому числі виданих за кордоном	Всього	В тому числі в закордонних журналах
2002	727	13338	447	43	19619	4261
2003	706	13134	489	33	19459	3919
2004	836	17549,5	549	37	21751	4488
2005	810	17000,7	511	28	23810	4376
2006	809	15973,8	561	27	24146	4392

Детальна інформація щодо випуску установами НАН України друкованої продукції наведена в таблиці 5 "Додатків".